

Uvedenie knihy

Martin Lacko: *Zápas o domovinu, verše k zrodu slovenskej štátnosti*

Černová, 17. júl 2022

30. výročie Deklarácie zvrchovanosti Slovenskej republiky

Keď som dostal do rúk *Zápas o domovinu, verše k zrodu slovenskej štátnosti*, z tvorivej dielne proskribovaného historika Martina Lacku, vynorili sa mi v pamäti myšlienky dvoch básnikov, katolíckych kňazov, ktorých ľudská zloba vyhnala zo Slovenska a primäla odísť do dobrovoľného vyhnanstva.

Prvá je z roku 1952.

Básnik Rudolf Dilong v novinách *Slobodné Slovensko*, ktoré v Mníchove vydávala Slovenská národná rada v zahraničí, z ďalekej Argentíny nepoeticky hrmel:

„Ťažko nám padne volať do hluchého sveta: Sme Slováci, chceme svoj štát! Prečo? Pred kým máme neustále padať na kolená a prosiť za odpustenie viny, že sme príslušníkmi slovenského národa? Koho máme my donekonečna molestovať, aby sa zmiloval nad nami, že sme Slovákmí a chceme na jednom kúštičku zeme žiť? Tých máme prosiť, ktorým je ľahostajnejšie naše právo na slobodu ako naša bieda a utrpenie? Ak veríme, že po premožení červeného Antikrista nastane kráľovstvo Božie na zemi, stane sa tak istotne bez zásluhy lotrov a kupcov s národmi. Kráľovstvo Božie nie je pre lotrov!“¹

Druhá je z roku 1968.

Básnik Gorazd Zvonický vo svojich básnických „výkrikoch pri invázii“ v Ríme prorocky píše:

¹ RUDOLF DILONG in: *Slobodné Slovensko*, roč. 7, 1952, č. 22 – 23, s. 3.

*„Štít bezbranných je Boh a česť...
Zrútia sa všetci, čo sa o lož oprú.
Blahoslavení, čo chcú v svetle konať,
lebo ich snahu úprimnú a dobrú
Boh berie pod patronát.“²*

Dnes, 17. júla 2022, si po tridsiatich rokoch pripamätujeme jeden z najvýznamnejších dní našich dejín, deň keď sa Deklaráciou Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky natrvalo zavŕšil národotvorný zápas Slovákov. Je symbolické, že sa to deje v Černovej, ktorej martýri sa krvou vpísali do dejín slovenského národa a v prítomnosti muža, ktorý Slovákom vrátil ich dôstojnosť v rodine štátotvorných národov a Slovensku vrátil štátnu samostatnosť v spoločenstve slobodných a demokratických, kresťanstvom stvárňovaných štátov.

V slovenskej literatúre máme len zopár antológií, ktoré možno považovať za dokument histórie. Prvou bolo *Requiem za Andreja Hlinku*, čo zostavil Janko Silan a v roku 1938 vydal Ferko Urbánek v Trnave. Vari najznámejšia z nich je „poézia pohnutých časov“ v zbierke *Pred ohnivým drakom*, ktorú zostavil Emil Boleslav Lukáč a v roku 1939 vydal Miestny odbor Matice slovenskej v Bratislave. Ďalej antológia *Dvadsiaty prvý august 1968* v tvorbe slovenských spisovateľov, ktorú v roku 1993 vydala Matica slovenská v Turčianskom Svätom Martine a antológia *Prvý prezident v slovenskej poézii*, ktorá vyšla v roku 2004 v kysuckom nakladateľstve Vzlet a jej zostavovatelia Pavol Holeštiak a Peter Kubica ju venovali osobnosti Jozefa Tisu, ktorého pamäť v spoločenstve slovenských tvorcov, počnúc prominentnými autormi a končiac ľudovými veršovníkmi, je

² GORAZD ZVONICKÝ: *Len črepy... Výkriky pri invázii*. Padova : Spoločnosť pre českú a slovenskú kultúru «Arturo Cronia», 1969, s. 40.

predmetom veľkého záujmu, pozoruhodne väčšieho ako
Ľudovít Štúr, Milan R. Štefánik či Alexander Dubček.

A potom sú tu antológie Martina Lacku:

Andrej Hlinka v poézii (2019),

verše Z vojny proti bolševizmu (2019),

Milan Rastislav Štefánik v poézii (2020),

Kontrarevolučné verše 1944 – 1945 (2020),

Exulantské verše 1945 – 1988 (2020),

Revizionistické verše 1938 – 1944 (2020),

Poézia 14. marca : verše k zrodu slovenskej štátnosti,

ktorá vyšla až v troch vydaniach (2019, 2020, 2022).

Antológia *Zápas o domovinu, verše k zrodu slovenskej štátnosti* je jedinečná ako svojím objemom, tak svojím obsahom. Na 576 stranách predstavuje 326 básní od 135 autoriek a autorov zo Slovenska domáceho i zahraničného – jav, ktorý by mal byť prirodzený, v slovenských „pomeroch“ je však výnimočný, pretože po roku 1993 slovenské intelektuálne a mienkotvorné elity, kultúrne, cirkevné, mocenské, ba i hospodárske, Slovákov v zahraničí marginalizovali a vylúčili zo slovenskej spoločnosti, kým naši susedia svoje diaspóry plne integrovali do svojho národného spoločenstva a zapojili ich do napĺňania vlastných štátnych záujmov.

Antológia je dômyselne členená do 13 kapitol, ktoré už v názve črtajú koncepciu autora:

17. november

Zmeny očami exulantov

Zápas o slovenčinu

Osobnostiam a martýrom

Zapredancom a odrodilcom

Slovenský osud – slovenské utrpenie

Epigramy

Slovenská jar / 1990 – 1992

Povzbudenia z exilu

Zvrchovanosť

Zrod štátu

Spevy o domovine Modlitby za Slovensko

Historik Martin Lacko antológiou *Zápas o domovinu* urobil v roku 2022 to, čo v roku 1939 básnik Emil B. Lukáč antológiou *Pred ohnivým drakom*. Touto svojou knihou vykonal peknú a záslužnú prácu. Jeho kniha nie je len antológiou, ale aj encyklopédiou všetkých básnických prejavov radosti a nadšenia, ktoré sme vtedy precíťovali. A čo nám z toho zostalo? Zo všetkých vatier popol nakoniec!

Zápas o domovinu je výsledkom snaženia jednotlivca, jednotlivca, ktorý odvádza útvor, ktorý by v normálnej spoločnosti mal byť plodom tímovej spolupráce odborníkov. Záujem verejnosti o priekopnícku prácu Martina Lacku je evidentný, chýba však štátny záujem: je hanbou našej spoločnosti, že človek jeho formátu je na Slovensku v súčasnosti systematicky ostrakizovaný – s poľutovaním načim konštatovať, že bohužiaľ nie je sám. Antológia, ktorú v tento pamätný deň slávnostne uvádzame, je excelentným príkladom dokumentarizácie kultúrnych súvislostí politickej skutočnosti. Je priekopníckym dielom. Jeho zásluha je vyslovene dokumentárna, nemá nijakú námeru literárnokritickú či literárnoteoretickú, tú prenecháva literárnym historikom a literárnym vedcom. Uvidíme či a ako sa jej zhostia. Umožňuje však jednu zásadnú vec: jasne zistiť, kto zo slovenských literátov čím a ako sa prezentoval, na ktorej strane barikády stáli slovenskí „inžinieri ľudských duší“. A to je neoceniteľná zásluha nielen pre včerajšok ale i pre dnešok, pretože, paradoxne, po tom, čo Slovensko opäť nadobudlo štátnu samostatnosť, Slováci stratili národnú hrdosť, úctu k svojetí, lásku k vlasti a dnes pričinením ich vlastných kúpnopredajných elít sa rozpúšťajú v euroatlantickom čaji ako kocka cukru.

Od čias Antona Bernoláka po dnešok historickému uzneseniu Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti zo dňa 17. júla 1992 predchádzalo viacero iných významných dní –

16. júl 1843,

19. september 1848,
7. jún 1861,
30. máj 1907,
30. október 1918,
6. október 1938,
14. marec 1939,
18. apríl 1947,
30. október 1968,
21. jún 1971,
30. december 1977,
16. november 1989

a nasledoval napokon 1. január 1993.

V antológii *Zápas o domovinu, verše k zrodu slovenskej štátnosti* rezonujú ako 17. júl 1992, tak 14. marec 1939 ako najvýznamnejšie dni slovenských dejín. Prečo? Pretože tak rozhodnutie Slovenského snemu vyhlásiť štátnu samostatnosť ako uznesenie Slovenskej národnej rady vyhlásiť štátnu zvrchovanosť Slovenskej republiky boli nielen aktom záchrany Slovákov ako národného spoločenstva, ale boli aj plne v súlade so zmyslom slovenských dejín: zápasom o národnú individualitu Slovákov, o jej cieľavedomé pestovanie, uvedomené presadzovanie a dôsledné uplatňovanie. Čokoľvek sa v moderných dejinách Slovákov dialo proti základnej smernici Ľudovíta Štúra: „oslobodiť sa“ a „vydobyť si samostatný štát“, priečilo sa zmyslu slovenských dejín.

A takto chápali slovenský štátotvorný zápas všetci tí, ktorí sú spolutvorcami tejto antológie. Od stálic slovenskej poézie po príležitostných poetov a veršotepcov.

Myšlienka slovenskej štátnej samostatnosti bola v našom národe večne živá. Po násilnom zániku prvej Slovenskej republiky žila v žalároch, žertvovali za ňu tisíce väzňov v gulagoch, koncentrákoch a žalároch, desiatky, ba stovky popravených a umučených vo väzniciach. Žila v exile, kde tisíce dobrovoľných slovenských vyhnanco, exulantov a emigrantov roztratených na všetkých poludníkoch

a súradniciach našej planéty udržiavalo pahrebu túžby po štátnej samostatnosti Slovenska.

Všetky tieto obety a obeť nevyšli nazmar. Národno-emancipačný boj Slovákov sa zavŕšil štátnou samostatnosťou – 14. marca 1939 prvý raz, dočasne, 1. januára 1993 druhý raz, natrvalo – Slováci a ich národný štát sa stali rovnocenným členom svetového spoločenstva národov a štátov, čo je v logike dejín slovenského národa.

Černovčanky, Černovčania, s úctou, bázňou a pokorou berte do rúk antológiu *Zápas o domovinu, verše k zrodu slovenskej štátnosti!* Jej 135 autorov nám v 326 básňach pripomína: „Slovenský národ pod ochranou Boha Všemohúceho od vekov sa udržal na životnom priestore mu určenom, kde s pomocou Jeho, od ktorého pochádza všetka moc a právo, zriadil si svoj slobodný slovenský štát.“ A nezabúdajte aj “obyčajným”, aj “progresívnym”, aj “inovercom”, aj “nevercom” a kadejakým „zapredancom“ a „odkundesom“ ustavične opakovať: „Mať svoj štát znamená život, nemať svoj štát znamená smrť slovenského národa.“

V normálnych časoch by za takéto dielo prezident Slovenskej republiky autorovi udelil štátne vyznamenanie, dostal by štátnu cenu. Dnes? „Nepokúšaj sa to ani len navrhnúť, inak Ťa navštívi NAKA“, napísal mi priateľ. Vracajú sa časy, ktoré my skoršie narodení už poznáme: „Keď myslíš, tak nehovor, keď hovoríš, tak nepíš, keď píšeš, tak nepodpíš, keď podpíšeš, tak sa nečuduj...“

Vďaka, Martin Lacko, za tento skvostný podarúnek k 30. výročiu Deklarácie zvrchovanosti. Slovensko v tento jubilejný deň krajší dar dostať nemohlo.

Vďačím sa Vám za pozornosť, ktorú ste venovali týmto mojim slovám – čo sa Vám páčilo, povedzte iným, čo sa Vám nepáčilo, povedzte mne...